

Har universitetsforskere ytringsfrihed?

Universitetsforskere er offentligt ansatte, men har de samme vidtgående ytringsfrihed som andre offentligt ansatte? Eller gælder der noget særligt for dem?

JENS PETER CHRISTENSEN (f. 1956)

Har været højesteretsdommer siden 2006. Forinden professor i stats- og forvaltningsret ved Aarhus Universitet. Har været formand for en lang række lovforberedende udvalg.

De andre medlemmer af Weekendpanelet

BERTEL HAARDER

EMILIA VAN HAUEN

THOMAS BORCHERT

SAMIRA NAWA AMINI

EVA SECHER MATHIASSEN

ELISABETH DONS CHRISTENSEN

Weekendpanelet

Fornylig kunne man her i avisen læse, at 11.000 forskere, herunder 88 danske, har udsendt et opråb om, at kloden er på katastrofekurs på grund af klimaet, og at en dansk professor mener, at universiteterne skal erklære en klimamæssig nødsituation. Om visdommen heri kan enhver jo have sin egen mening. Men hvor langt rækker egentlig universitetsforskernes ytringsfrihed? Er der frit slag? Eller er der grænser?

Universitetsforskere er offentligt ansatte, og som udgangspunkt gælder der samme ytringsfrihed for dem som for andre offentligt ansatte. Reglerne for offentligt ansatte kan koges ned til følgende: Så længe man som offentligt ansat udtaler sig på egne vegne – altså giver udtryk for sin egen private mening, og det også for offentligheden fremstår sådan – har man stort set frit slag. Man kan sige, hvad man vil, når blot man holder sig inden for straffelovens grænser og ikke kommer med injurier eller røber fortrolige oplysninger. Næsten i hvert fald. For der gælder også den begrænsning, at man ikke må fremkomme med åbenbart urigtige oplysninger eller udtalelser, der i formen er urimeligt grove.

I praksis er det Folketingets Ombudsmand, der har lagt linjen for grovhedens grænser. Udtalelser skal ikke være renskurede som en søndagsskoleelevs. Man kan, som ombudsmanden fastslog i en sag fornyligt, godt udtrykke sig i "skarpe eller polemiske vendinger".

Men der er en grænse, som man ikke må overskride. Det skete f.eks. for et par år siden, da en ansat ved Danmarks Radio i en kommentar på Facebook beskrev DR's TV-program Aftenshowet som "den mest nosseløse, uprofessionelle, kiksede omgang lorte "journalistik" i dansk fjernsyn. Ever!"

Det var for groft, og sagen endte med, at den ansatte fik en henstilling om, at hun fremover skulle undgå ytringer om DR i grov form. Denne henstilling fandt Ombudsmanden var berettiget, fordi ordvalget efter hans opfattelse hørte til kategorien "urimeligt groft".

Sådan er det, når man udtaler

sig på egne vegne – som privatperson. Noget andet er, hvis man udtaler sig på sit ansættelsessteds vegne. Så er der ingen ytringsfrihed. Den overordnede bestemmer, hvem der kan udtale sig på ansættelsesstedets vegne. Og om hvad. Det er ledelsen, der tegner institutionen udadtil.

Men hvordan så med universitetsforskere? Ja, den slags er jo offentligt ansatte, og man kan jo så sige, at der for dem vel må gælde det samme som for andre offentligt ansatte. Det er for så vidt rigtigt nok, men alligevel kun næsten. Situationen for en universitetsansat forsker er nemlig lidt mere kompliceret.

Det er ikke noget, der er behandlet særligt i de juridiske lærebøger eller i retspraksis, men der findes en ledende ombudsmandsudtalelse om spørgsmålet. I 2005 udtalte Ombudsmanden, at en universitetsforskere ytring kan være ét af tre: (a) En ytring på universitetets vegne (b) en rent privat ytring, eller (c) en ytring som led i tjenstlige aktiviteter, hvor ytringen er udtryk for egne (faglige) synspunkter. Man udtaler sig altså f.eks. som professor på en måde, så det fremstår som en faglig udtalelse og ikke blot som en privat mening.

I situation (a) og (b) er man stil-

let som alle andre offentligt ansatte. En professor i teologi kan f.eks. ikke udtale sig på rektors eller universitetets vegne, men professoren kan godt på egne vegne skrive en meget kritisk kronik om, hvorledes han ser på forholdene på universitetet, eller på rektor for den sags skyld.

Det er det sidste punkt – punkt c – der er det interessante og særegne for universitetsforskere, sammenlignet med andre offentligt ansattes ytringsfrihed. Når f.eks. en professor udtaler sig som professor på en måde, så det i offentligheden fremstår som en faglig udtalelse, kan man sige, at der som udgangspunkt er tale om en tjenstlig ytring. Professoren ytrer sig så at sige på vegne af sin stilling. Som udgangspunkt gælder derfor de almindelige begrænsninger; dvs. ingen ytringsfrihed. Men det er et udgangspunkt, der stort set ingen betydning har, for universitetslovens regler om forskningsfrihed for den enkelte forsker og lovens regler om tilskyndelse til, at forskeren deltager i den offentlige debat i sin egenskab af forsker, betyder i praksis, at der er særdeles vide rammer for universitetsforskernes ytringsfrihed som forsker.

Der findes ikke noget håndfast om,

hvor grænserne går, men det vil nok ikke være meget forkert at sige, at grænserne ligger næsten lige så langt ude som grænserne for de private ytringer. Altså stort set frit slag, men dog med respekt for de krav om faglig redelighed, som følger af den stilling, man har. Det sidste – respekten for den faglige redelighed – sætter en grænse for, hvor fagligt afsindigt, man kan udtale sig. En astronom, der hævder, at jorden er flad og ikke rund, eller en statskundskabsprofessor, der i den offentlige debat hævder, at Folketinget ikke eksisterer, er givetvis gået for langt.

Men selv om der således juridisk set er meget vide grænser for, hvad man som universitetsansat forsker kan ytre i debatten, er det jo ingen skade til at tænke sig om. En praktisk klogskabsregel er nok, at man bør holde sig på den faglige måtte og besinde sig på, at når man udtaler sig i sin egenskab af universitetsansat forsker, og ikke blot som privatperson, så bør man holde sig til, hvad man fagligt har forstand på, og ikke blande de faglige vurderinger op med egne subjektive meninger.

Det er lettere sagt end gjort, men det er alligevel vigtigt. For det er ikke alene ens egen faglige troværdighed, men også universitetets, der står på spil.

rubrik tag with dummy text. Duis aute irure dolor in re-

Byline byline byline
Byline_regular

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua. Ut enim ad minim veniam, quis nostrud exercitation ullamco laboris nisi ut aliquip ex ea commodo consequat. Duis aute irure dolor in reprehenderit in voluptate velit esse cillum dolore eu fugiat nulla pa-

riatur. Excepteur sint occaecat cupidatat non proident, sunt in culpa qui officia deserunt mollit anim id est laborum. Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua. Ut enim ad minim veniam, quis nostrud exercitation ullamco laboris nisi ut aliquip ex ea commodo consequat. Duis aute irure dolor in reprehenderit in voluptate velit esse cillum dolore eu fugiat

nulla pariatur. Excepteur sint occaecat cupidatat non proident, sunt in culpa qui officia deserunt mollit anim id est laborum. Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua. Ut enim ad minim veniam, quis nostrud exercitation ullamco laboris nisi ut aliquip ex ea commodo consequat. Duis aute irure dolor in reprehenderit in voluptate velit esse cillum dolore eu

fugiat nulla pariatur. Excepteur sint occaecat cupidatat non proident, sunt in culpa qui officia deserunt mollit anim id est laborum. Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua. Ut enim ad minim veniam, quis nostrud exercitation ullamco laboris nisi ut aliquip ex ea commodo consequat. Duis aute irure dolor in reprehenderit in voluptate velit esse

se cillum dolore eu fugiat nulla pariatur. Excepteur sint occaecat cupidatat non proident, sunt in culpa qui officia deserunt mollit anim id est laborum. Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua. Ut enim ad minim veniam, quis nostrud exercitation ullamco laboris nisi ut aliquip ex ea commodo consequat. Duis aute irure dolor in reprehenderit in vol